

МЕДИЧНЕ ПРАВОDOI: <https://doi.org/10.24061/2707-8728.1.2026.12>

УДК. 343.983.3:535.853

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ДІЯЛЬНОСТІ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**Володимир Тертишник¹, Тетяна Батраченко¹, Василь Юрчишин²,
Олександр Сачко³, Павло Юрчишин⁴**¹Університет митної справи та фінансів МОН України, м. Дніпро, Україна²Чернівецький торговельно-економічний інститут державного торговельно-економічного університету МОН України, м. Чернівці, Україна³Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара МОН України, м. Дніпро, Україна⁴Київський університет права НАН України, м. Київ, Україна

Резюме. У статті висвітлено доктринально-правові проблеми застосування судово-медичних експертиз для забезпечення правосуддя. На основі інтегративного аналізу законодавчих основ та судово-медичної експертної практики пропонується здійснити уніфікацію системи існуючих законодавчих актів та розробити і прийняти «Кодекс судово-експертної діяльності та «Медичний кодекс України».

Потребує суттєвого удосконалення система гарантій діяльності лікаря-експерта. На рівні конституційних норм та галузевих законодавчих актів варто закріпити у правовому полі України принцип людяності. Відносно експерта і лікаря - варто запровадити принцип презумпції фаховості, сумлінності та добропорядності.

Забезпечення ефективності використання судово-медичних експертиз у сфері правосуддя потребує зміцнення гарантій незалежності та захисту експерта. Доцільно закріпити правило, що в разі виникнення конфліктних ситуацій з приводу наданих експертних висновків чи засобів медичної допомоги, відкриття кримінального провадження проти лікаря чи експерта допускалося би тільки прокурором області чи прокурором відповідного або вищого рівня, а також, що у таких провадженнях участь захисника (адвоката) була б обов'язковою. Лікарю й експерту має бути надано право відмовитися від дачі показань у сфері судочинства з питань виконання ними фахової діяльності. Арешт експерта чи застосування до нього інших запобіжних заходів може бути здійснено лише за ухвалою слідчого судді, прийнятою на підставі клопотання прокурора області чи прокурора вищого рівня або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Із правового поля потребують усуненні юридичні фікції, які нерідко створюють колапс у сфері правосуддя – системне удосконалення законодавства, від уточнення поняття доказів та правил їх допустимості, до чіткого юридичного визначення дефініцій, що використовують («непоправне спотворення обличчя», тощо). В законодавчих актах щодо експертизи, зокрема в аспектах судово-медичної експертизи потрібно визначитися з категоріальним апаратом і дати відповіді на питання: а) Що таке обличчя?; б) Що є непоправним ушкодженням обличчя?; в) Яке ушкодження обличчя є його спотворенням (знівеченням)? Пропонуються шляхи вирішення даних питань.

В аспектах розв'язання проблем використання в кримінальному судочинстві висновків експерта, взагалі, та судово-медичної експертизи, зокрема, необхідно забезпечити *системне удосконалення законодавства*: уточнити поняття сторін кримінального провадження; визначити окремий статус слідчого, як незалежного суб'єкта кримінального провадження, виконуючого функцію об'єктивного розслідування, та вивести його з переліку учасників, що відносяться до сторони обвинувачення; розмежувати поняття захисту та правничої допомоги, сформувавши статус особи, яка здійснює правничу допомогу; замість існуючого поняття «підозрюваний» закріпити статус «підслідний, та, виконуючи положення міжнародних правових актів, повернути у правове поле стадії досудового слідства статус «обвинувачений», чим у більшій мірі буде реалізований принцип змагальності сторін у кримінальному процесі, що піде на користь правосуддю.

Ключові слова: експертиза; судово-медична експертиза; висновки експерта; гарантії експертної діяльності; експертне право; правосуддя; підслідний; сторона обвинувачення та захисту; змагальність сторін; удосконалення законодавства.

PROBLEMS OF USING FORENSIC MEDICAL EXAMINATION IN THE ACTIVITIES OF THE PROSECUTION AND DEFENSE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Volodymyr Tertyshnyk¹, Tetiana Batrachenko¹, Vasyl Yurchyshyn²,
Oleksandr Sachko³, Pavlo Yurchyshyn⁴

¹University of Customs and Finance of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Dnipro, Ukraine

²Chernivtsi Institute of Trade and Economics of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernivtsi, Ukraine

³Oles Honchar Dnipro National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Dnipro, Ukraine

⁴University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article highlights the doctrinal and legal problems of using forensic medical examinations to ensure justice. Based on an integrative analysis of the legislative framework and forensic medical expert practice, the article proposes to unify the existing system of legislative acts and to develop and adopt a "Code of Forensic Expert Activity" and a "Medical Code of Ukraine". The system of guarantees for the activities of a medical expert requires significant improvement. The principle of humanity should be enshrined in the legal framework of Ukraine at the level of constitutional norms and sectoral legislative acts. With regard to the expert and the physician, the principle of the presumption of professionalism, conscientiousness and good faith should be introduced.

Ensuring the effectiveness of using forensic medical examinations in the field of justice requires strengthening the guarantees of independence and protection of the expert. It is advisable to establish a rule that, in the event of conflict situations arising from expert opinions or means of medical care, criminal proceedings against a physician or expert may be initiated only by the regional prosecutor or a prosecutor of the relevant or higher level, and that the participation of a defence counsel (attorney) in such proceedings would be mandatory. A physician or expert should be granted the right to refuse to testify in court proceedings on matters relating to the performance of their professional duties. Arrest of an expert or the application of other preventive measures against them may be carried out only on the basis of a ruling of an investigating judge issued upon a motion of the regional prosecutor, a higher-level prosecutor, or a prosecutor of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office.

Legal fictions, which often create a collapse in the field of justice, need to be eliminated from the legal framework. This requires systematic improvement of legislation, from clarifying the concept of evidence and the rules of its admissibility to providing a precise legal definition of the terms used (such as "irreparable disfigurement of the face", etc.). In legislative acts on expert examination, particularly in the context of forensic medical examination, it is necessary to define the categorical apparatus and provide answers to the following questions: (a) What constitutes a "face"? (b) What constitutes an irreparable injury to the face? (c) What facial injury constitutes its disfigurement (mutilation)? Solutions to these issues are proposed.

In terms of resolving the problems of using expert opinions in criminal proceedings in general, and forensic medical examinations in particular, it is necessary to ensure systematic improvement of legislation: to clarify the concept of the parties to criminal proceedings; to define a separate status for the investigator as an independent subject of criminal proceedings performing the function of an objective investigation, and to remove them from the list of participants belonging to the prosecution side; to distinguish between the concepts of defence and legal assistance, thereby establishing the status of a person providing legal assistance; to replace the existing concept of "suspect" with the status of "person under investigation", and, in compliance with the provisions of international legal instruments, to restore the status of "accused" to the stage of pre-trial investigation in the legal framework, which would better realise the principle of adversarial proceedings between the parties in criminal procedure, thereby benefiting justice.

Keywords: expert examination; forensic medical examination; expert opinions; guarantees of expert activity; expert law; justice; person under investigation; prosecution and defence; adversarial proceedings; legislative improvement.

Вступ. Судово-медична експертиза – один із найбільш важливих засобів встановлення істини та забезпечення справедливого судочинства [1-3].

У сучасних реаліях змагального кримінального процесу, з одного боку, розвиток наукових методів та інформаційних технологій розширює можливості судово-медичної експертизи в доказовій сфері, а, з іншого боку, недосконалість правового поля провадження таких, зазвичай, складних експертиз, знижує ефективність їх застосування. Ці проблеми поглиблюються зі збільшенням обсягів судово-медичних експертних досліджень в умовах військового стану та продовження гібридної

війни, терористичних актів, геноциду, злочинів проти людяності, збільшенням жертв війни та її супутніх негативних процесів, застосування експертної практики в екстраординарних умовах.

Неймовірні досягнення в сфері розвитку ДНК експертизи (застосування методу генотипоскопії, молекулярно-генетичного ідентифікаційного аналізу), потребують унормування навантаження на експертів, формування вираженої процедури експертної діяльності та зміцнення гарантій діяльності експерта.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлюється тим, що незважаючи на досягнення в сфері методології експертних досліджень, окремі аспекти застосування судово-медичної експертизи в діяльності сторони обвинувачення та захисту в кримінальних провадженнях ще не отримали інтегративного аналізу, висвітлення та законодавчого розв'язання.

Аналіз останніх наукових досліджень показує, що основним проблемам експертної діяльності та використання її результатів у слідчій діяльності приділяється певна слушна увага науковців [4-15]. Але існуючі публікації не вичерпують всю складну проблему, а скоріше створюють доктринальну основу для подальшого дослідження існуючих проблем взагалі, та проблеми використання судово-медичної експертизи в діяльності сторони обвинувачення і захисту - в сфері кримінального судочинства зокрема.

Мета дослідження. Визначити орієнтири та конкретні засоби удосконалення доктринально-правових форм оптимізації застосування судово-медичної експертизи в сфері кримінального судочинства.

Результати дослідження та їх обговорення. *Судово-медична експертиза у сфері кримінального судочинства* – здійснювана у визначеній законом формі фахова дослідницько-правнича діяльність спеціалістів у галузі медицини, які за запитом сторін кримінального провадження вирішують питання медичного, медико-біологічного та медико-криміналістичного характеру, розв'язання яких потребує спеціальних знань з боку компетентних осіб (експертів), та які за результатами досліджень формують кваліфікований висновок із питань, що мають значення для правосуддя.

На сьогодні *судово-медична експертиза*, поряд із *криміналістичною експертизою* – є однією із найбільш поширених видів експертиз у кримінальному процесі, а сфера її застосування значно розширюється в умовах війни. В рамках судово-медичної експертизи проводиться експертиза живих людей, трупів, речових доказів та матеріалів кримінальної справи, отримує розвиток судово-медична травматологічна експертиза, токсикологічна експертиза, медико-криміналістична експертиза та інші.

Новітні досягнення судово-медичної експертизи розширюють її можливості і значення в сфері правосуддя. Так, наприклад, розвиток методу генотипоскопії сьогодні дозволяє ідентифікувати особу за слідами крові, сперми та іншими слідами біологічного походження, що нерідко надає можливість розкрити злочин і виконати завдання правосуддя.

Розвиток наукових проблем трансплантації потребує окремого аналізу в аспектах можливих судово-медичних експертиз та системи принципів медичного права й експертної діяльності.

Разом із тим, поспішні застосування новітніх розробок інколи можуть призвести до зворотного ефекту, про що свідчать матеріали розслідувань вбивства журналіста Павла Шеремета, де слідчі органи не тільки провели експертизу з порушенням процесуальної форми, але й в основу висновків експерта поклали недостатньо апробовану методику ідентифікації особи, де експерт, не без тиску з боку слідчих і прокурорів, здійснив ідентифікацію підозрюваних за ознаками ходи, що в подальшому у сукупності з іншими доказами у справі, викликало значні сумніви в достовірності таких висновків.

Будь-яка судово-медична експертиза повинна бути не тільки науково обґрунтованою та забезпечувати об'єктивне дослідження, отримання достовірних знань, але й належним чином зафіксованою в сучасних документах, нерідко з використанням цифрових технологій, які дають можливість суду впевнитися в об'єктивності дослідження та допустимості отриманої в його результаті доказової інформації.

Для оптимізації такої діяльності насамперед необхідно удосконалити правовий режим діяльності осіб, які застосовують спеціальні знання, зокрема експерта та лікаря. Потребують першочергового розв'язання такі основні проблеми.

Перше. Інтегративний аналіз законодавчих основ і практики судово-медичної експертної й лікарської діяльності показує на необхідність, виходячи з безлічі різних за своїм рівнем законодавчих актів, здійснити їх уніфікацію, системне доктринальне доопрацювання та розробити і прийняти інтегративні законодавчі акти – «Медичний кодекс України» та «Кодекс судово-експертної діяльності». При цьому, потребують суттєвого вдосконалення гарантії діяльності експерта лікаря.

На наш погляд, відносно експерта і лікаря варто запровадити принцип *презумпції фаховості, сумлінності та добропорядності*.

Як лікарі, так і експерти, часто діють в умовах інформаційного голоду, до того ж в екстраординарних умовах, що створює ризик помилкових рішень та дій. Пропонується, що експерт та лікар має отримати підвищений ступінь захисту. *По-перше*, відносно таких фахівців варто запровадити принцип презумпції фаховості, сумлінності та добропорядності. Згідно з даним принципом, у разі відсутності позитивних результатів наданої ним медичної допомоги чи обґрунтованості висновків, дії таких фахівців у сфері медицини не мають вважатися неправильними і незаконними, доки інше з безсумнівною не буде встановлено фаховими експертизами. *По-друге*, в законі варто встановити підвищений ступінь захисту спеціалістів у сфері медицини. Зокрема, варто закріпити правило, що в разі виникнення конфліктних ситуацій з приводу наданих експертних висновків чи засобів медичної допомоги відкриття кримінального провадження проти лікаря чи експерта допускалося би тільки прокурором області чи прокурором відповідного або вищого рівня, а також, що у таких провадженнях участь захисника (адвоката) була б обов'язковою; *по третє*, лікарю та експерту має бути надано право відмовитися від дачі показань у сфері судочинства з питань виконання ними фахової діяльності; *по-четверте*, арешт експерта чи застосування до нього інших запобіжних заходів може бути здійснено лише за ухвалою слідчого судді, прийнятою на підставі клопотання прокурора області чи прокурора вищого рівня або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП).

Друге. Забезпечення результативності судово-медичної експерти потребує належного правового поля, зокрема усунення існуючих правових колізій та юридичних фікцій, які мають місце як в кримінально-процесуальному праві, так і в законодавстві щодо судових експертиз.

Юридичні фікції в сьгоднішньому праві часто носять ознаки створення замислуватих дефініцій чи штучно видуманої бюрократичної процедури, нерідко створюючи колапс у сфері правосуддя. Наприклад, визначаючи концепт «джерел доказів» КПК України закріплює алогізм – «джерелами доказів» є «висновки експерта» та «речові докази», що зводиться до тавтології «джерелами доказів є докази», а висновки взагалі не докази, а лише джерела доказів. Якщо заглибитися в цю проблему далі, то варто згадати ст. 62 Конституції України, де стверджується: «Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях». Тобто недопустимими в доказуванні стають дані, здобуті лише «незаконним шляхом». Відповідно усі дані, «здобуті законним шляхом» (а не тільки ті, які за приписами КПК України, здобуті лише «в порядку, передбаченому КПК України»), можуть бути допустимими доказами. Законний же шлях здобуття доказів має ще отримати виважену процесуальну форму, яка б сприяла отриманню достовірних фактичних даних та мінімізувала б судові помилки і можливості зловживань правом. А такого стану законодавчого регулювання доказової діяльності правова система України ще не досягла.

Звернемося до проблематичних питань регламентації судово-медичної експертизи. Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (затверджені наказом Міністра охорони здоров'я України № 6 від 17 січня 1995 р.) названі шість ознак тяжких тілесних ушкоджень: *небезпека для життя; втрата органу чи його функції; душевна хвороба; розлад здоров'я, пов'язаний зі стійкою втратою працездатності понад одну третину; переривання вагітності; непоправне знівечення обличчя*. Проведення таких експертиз потребує формування стандартів допустимості висновків експертів, як доказів в судових процесах.

Відповідно до приписів ч. 2 ст. 242 КПК України, експертиза носить обов'язковий характер, зокрема, щодо «встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень». При цьому до тяжких тілесних ушкоджень, згідно з п. 2 чинних Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, [3] належить непоправне знівечення обличчя. Що ж вкладається в концепт «обличчя»? Чи може бути «непоправне знівечення обличчя» наприклад позбавлення людини вуха? І яка компетенція в цих питаннях може бути в судового експерта?

У сучасному правовому полі змагального судового процесу адвокат може наполягати на тому, що вухо не є частиною «обличчя». А чи здатен обвинувач спростувати таке твердження? Навряд чи.

Для чіткої відповіді на ці виклики потрібно визначитися з категоріальним апаратом та дати відповіді на питання: а) Що таке обличчя?; б) Що є непоправним ушкодженням обличчя?; в) Яке ушкодження обличчя є його спотворенням (знівеченням)? У попередніх публікаціях ми пропонували, щонайменше, в Правилах судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, дати такий концепт: «Обличчя – передня персоніфікована частина голови людини, за якою її ідентифікують, як неповторну особистість, що включає в себе очі, ніс, перенісся, брови, губи, щоки,

вуха виключно в рамках, обмежених закінченням таких її елементів, як чоло, підборіддя, щоки та вуха». Даний концепт має бути закріплений також на рівні інтегративних законодавчих актів щодо правил судової експертизи. Зауважимо, що питання непоправності ушкодження обличчя може бути в компетенції судово-медичного експерта, але питання щодо його спотворення, знівечення – належить до естетико-правових питань, розв'язання яких досі не отримало чіткого юридичного визначення [12, с. 154-155].

Виходячи з вимоги закону про обов'язковість проведення експертизи для встановлення тяжкості тілесних ушкоджень та віднесення до тяжких тілесних ушкоджень фактів непоправного знівечення обличчя, необхідно удосконалити понятійно-категоріальний апарат закону.

Третє. Не безпроблемним є правовий порядок сучасних кримінальних проваджень взагалі та виконання функції обвинувачення і захисту, зокрема. Зміни в Конституції України та КПК України не розв'язали існуючі проблеми, а скоріше ще більше загнали їх «в глухий кут».

Положення ст. 131-2 Конституції України про те, що «для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура», та «виключно адвокат здійснює... захист від кримінального обвинувачення», з одного боку, запроваджує концепт «правничої допомоги», який є більш широким, ніж поняття «захист», а з іншого боку, залишає відкритим питання щодо суб'єктів захисту не тільки від обвинувачення (в суді), а й від підозри на досудовому слідстві. Адже змінами в КПК України скасовано пред'явлення обвинувачення на досудовому слідстві, замість чого запроваджено повідомлення про підозру. Відтак обвинуваченою особою, стосовно якої здійснювалося розслідування, стає лише по завершенні слідства, коли справа з обвинувальним актом передається до суду. Парадокс в тому, що закон відносить і слідчого, і прокурора до сторони обвинувачення, а обвинувачення в його класичному вигляді на досудовому слідстві не існує. Ніби адвокат, і тільки він, здійснює захист особи від обвинувачення, а це настане лише в суді. Закон залишає білі плями як щодо обвинувачення, так і щодо захисту на досудовому слідстві. А це може відкривати можливості не тільки для помилок, а й для можливого свавілля.

Одна з проблем сьогоденного законодавства полягає в тому, що закон юридично не визначив ні назву, ні статус осіб, які надають правничу допомогу свідку, заявнику, особі, що подає явку з повинною, тощо. До того ж участь захисника у кримінальному провадженні стосовно особи, яка не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність, є обов'язковою (ч. 3 ст. 499 КПК України), але закон досі чітко не сформулював систему прав як самої «такої дитини», так і її захисника.

Реалізація конституційних засад правничої допомоги та захисту в кримінальних провадженнях потребує чіткого визначення процесуального статусу захисника, представника особи та правничого повіреного (*lega attorney*), розробки та прийняття інституту незалежного правничого розслідування.

Виходячи з нелогічності кримінально-процесуальних реформ, якими на досудовому слідстві прокурора віднесено до сторони обвинувачення, за відсутності самого обвинуваченого (якого замінено на сумнівного учасника процесу – підозрюваного), варто запровадити такі положення: а) встановити статус підслідного – «підслідною є особа, що з'явилася з повинною, стосовно якої розпочато кримінальне провадження, а також неосудна, неделіктоздатна чи малолітня особа, стосовно якої здійснюється кримінальне провадження для вирішення питання про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру»; б) виходячи з вимог ч. 2 ст. 5 Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини про те, що: «Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього», в законі замість існуючого інституту повідомлення про підозру (за таких же підстав, умов і строків) закріпити інститут пред'явлення підслідному обвинувачення, а відповідно з цього моменту визнати наявність функції обвинувачення; в) скасувати в нормах КПК положення про те, що слідчий є стороною обвинувачення та відповідно до принципу викладеного в ч. 2 ст. 9 КПК України, закріпити за ним функцію розслідування – всебічного, об'єктивного й неупередженого дослідження усіх фактів і обставин, що стосуються кримінального провадження; г) надати право обвинуваченому звертатися до судово-експертних установ із клопотанням експертного розв'язання окремих питань, важливих для забезпечення справедливого правосуддя; д) виходячи з визнання важливості функції розслідування, яку варто закріпити в законі, а відтак доцільності зміцнення статусу незалежності та процесуальної самостійності слідчого, логічно буде скасувати процесуальний інститут дачі прокурором обов'язкових до виконання вказівок слідчому, залишаючи достатніми для забезпечення законності компетенції щодо скасування незаконних рішень слідчого.

Висновки.

На основі інтегративного аналізу законодавчих основ та судово-медичної експертної практики пропонується здійснити уніфікацію системи існуючих законодавчих актів, розробити і прийняти «Кодекс судово-експертної діяльності та «Медичний кодекс України».

Потребує суттєвого удосконалення система гарантій діяльності експерта лікаря. Відносно експерта і лікаря, варто запровадити принцип презумпції фаховості, сумлінності та добропорядності, а також встановити підвищений ступінь їх захисту.

Доцільно закріпити правило, що в разі виникнення конфліктних ситуацій з приводу наданих експертних висновків чи засобів медичної допомоги, відкриття кримінального провадження проти лікаря чи експерта допускалося б тільки прокурором області чи прокурором відповідного або вищого рівня, а також, що у таких провадженнях участь захисника (адвоката) була б обов'язковою. Лікарю й експерту має бути надано право відмовитися від дачі показань у сфері судочинства з питань виконання ними фахової діяльності. Арешт експерта чи застосування до нього інших запобіжних заходів може бути здійснено лише за ухвалою слідчого судді, прийнятою на підставі клопотання прокурора області чи прокурора вищого рівня або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

У правовому полі потребують усуненні юридичні фікції, які нерідко створюють колапс у сфері правосуддя – системне удосконалення законодавства, від уточнення поняття доказів та правил їх допустимості, до чіткого юридичного визначення дефініцій, що використовуються («непоправне спотворення обличчя», тощо). В законодавчих актах щодо експертизи, зокрема в аспектах судово-медичної експертизи потрібно визначитися з категоріальним апаратом та дати відповіді на питання: а) Що таке обличчя?; б) Що є непоправним ушкодженням обличчя?; в) Яке ушкодження обличчя є його спотворенням (знівеченням)? Пропонуються наступні шляхи вирішення даних питань.

В аспектах розв'язання проблем використання в кримінальному судочинстві висновків експерта взагалі, та судово-медичної експертизи зокрема, необхідно забезпечити *системне удосконалення законодавства*: уточнити поняття сторін кримінального провадження; визначити окремий статус слідчого, як незалежного суб'єкта кримінального провадження, виконуючого функцію об'єктивного розслідування, та вивести його з переліку учасників, що відносяться до сторони обвинувачення; розмежувати поняття захисту та правничої допомоги, сформувавши статус особи, яка здійснює правничу допомогу; замість існуючого поняття «підозрюваний» закріпити статус «підслідний, та, виконуючи положення міжнародних правових актів, повернути в правове поле стадії досудового слідства статус «обвинувачений», чим в більшій мірі буде реалізований принцип змагальності сторін у кримінальному процесі, що піде на користь правосуддю.

Авторська декларація. Автори декларують відсутність плагіату, конфлікту інтересів та джерел зовнішнього фінансування відносно цієї статті.

Внески авторів:

Тертишник В. М. – адміністрування дослідження, редагування остаточного тексту.

Батраченко Т. С. – концептуалізація та рецензування дослідження.

Юрчишин В. М. – вибір методології дослідження.

Сачко О. В. – здійснення порівняльного аналізу.

Юрчишин П. В. – пошук літературних джерел, їх анотування і систематизація.

Література

1. Закон України від 25.02.1994 року "Про судову експертизу". Відомості Верховної Ради України. 1994. №28. Ст. 232. Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законами України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4038-12#Text>
2. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 08.01.1998 № 53/5. Із змінами згідно з Наказами Міністерства юстиції. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
3. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я від 17.01.1995 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95#Text>
4. Vladimír M. Tertyshnyk, Olga L. Sokolenko, Alexander V. Sachko. State-of-the-art of express analytical methods of research of material object criminal process. (Сучасний стан експрес-аналітичних методів дослідження матеріальних об'єктів у кримінальному процесі). Journal of Chemistry and Technologies. 2019;27(1):65-70. DOI: <https://doi.org/10.15421/081907>
5. Гуров ГМ, Кравченко ЮМ, Антонов АГ, Гладких ДБ, Щербак ВВ. Судово-медична експертиза. Науково-практичний рецензований журнал. 2025;1:39-47. <https://doi.org/10.24061/2707-8728.1.2025>.
6. Лук'янчиков Є, Лук'янчиков Б. Допустимість як властивість доказів у кримінальному провадженні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО. 2025;91(4):355. doi

<https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.50>

7. Педос ЮВ. Процесуальний статус експерта у кримінальному провадженні. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2025;2(109):339-47. doi: <https://doi.org/10.32631/v.2025.2.28>
8. Погорецький МА. Документування і доказування міжнародних злочинів в Україні: процесуально-криміналістичні та цифрові стандарти прийнятності доказів для Міжнародного кримінального суду та спеціального військового трибуналу. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2025;3 (6) : 599- doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.94>
9. Стефанчук ММ, ред. Прокуратура в Україні: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2025:526 с.
10. Сергєєва ДБ. Судові експертизи у кримінальному провадженні: навч. посіб. Київ: Алерта, 2025:262 с.
11. Тертишника ВМ, ред. Судова експертологія: підручник для підготовки здобувачів освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 081 «Право» та 292 "Правоохоронна діяльність". Харків: Право, 2021: 208 с .
12. Тертишник В, Батраченко Т, Юрчишин В, Сачко О, Юрчишин П. Доктринально-правові аспекти судово-медичної експертизи. Судово-медична експертиза. 2025;2: 150-58. doi: <https://doi.org/10.24061/2707-8728.2.2025.13> .
13. Тертишник ВМ. Функції та гарантії діяльності прокурора і слідчого в умовах правничої демократії та в змагальному кримінальному процесі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2025;1:159-165. doi: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-1-25> .
14. Хабло ОЮ, Степанова ГМ, Римарчук ОВ, Стрельченко ОГ, Никоненко МЯ, Шклярєнк АМ. Європейські стандарти гарантій прав людини при призначенні та проведенні судово-медичної експертизи у кримінальному процесі. Клінічна та профілактична медицина. 2025;2:122-31. URL: <https://doi.org/10.31612/2616-4868.2.2025.15>
15. Юрчишин ВМ. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці: монографія. Чернівці: Родовід, 2013. 307 с.

References

1. Zakon Ukrainy vid 25.02.1994 roku "Pro sudovu ekspertyzu" [About forensic examination]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1994. №28. St. 232. Iz zminamy i dopovnenniamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy Ukrainy URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4038-12#Text> (in Ukrainian).
2. Naukovo-metodychni rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen [Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies] Zatverdzheno Nakazom Ministerstva yustytisii Ukrainy 08.01.1998 № 53/5. Iz zminamy zghidno z Nakazamy Ministerstva yustytisii. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (in Ukrainian).
3. Pravyly sudovo-medychnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti tilesnykh ushkozhen [Rules for forensic medical determination of the severity of bodily injuries] nakazom Ministerstva okhorony zdorovia vid 17.01.1995 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95#Text> (in Ukrainian).
4. Tertysnyk VM , Sokolenko OL, Sachko AV. State-of-the-art of express analytical methods of research of material object criminal process. (Suchasnyi stan ekspres-analitychnykh metodiv doslidzhennia materialnykh ob'ektiv u kryminalnomu protsesi). Journal of Chemistry and Technologies. 2019;27(1):65-70. doi: <https://doi.org/10.15421/081907> (in Ukrainian).
5. Hurov OM, Kravchenko YM, Antonov AH, Hladkykh DB, Shcherbak VV. Metodolohichni zasady vstanovlennia prychnynnoho zviazku v sudovo-medychnii ekspertyzi [Methodological principles of establishing causality in forensic medical examination] Sudovo-medychna ekspertyza. Naukovo-praktychnyi retsenzovanyi zhurnal. 2025;1:39-47 <https://doi.org/10.24061/2707-8728.1.2025.5> (in Ukrainian).
6. Lukianchykov YeD, Lukianchykov Be. Dopustymist yak vlastyvist dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Admissibility as a property of evidence in criminal proceedings]. Naukovi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii PRAVO. 2025;1:39-47 doi <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.50>
7. Pedos YuV. Protsesualnyi status eksperta u kryminalnomu provadzhenni [Procedural status of an expert in criminal proceedings] Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2025;2(109):339-47. doi: <https://doi.org/10.32631/v.2025.2.2> (in Ukrainian).
8. Pohoretskyi MA. Dokumentuvannia i dokazuvannia mizhnarodnykh zlochyniv v Ukraini: protsesualno-kryminalistychni ta tsyfrovi standarty pryiniatnosti dokaziv dlia Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu ta spetsialnoho viiskovoho trybunalu [Documentation and evidence of international crimes in Ukraine: procedural-criminalistic and digital standards of admissibility of evidence for the International Criminal Court and the Special Military Tribunal.]Elektronne naukove vydannia «Analitychno-porivnialne pravoznavstvo». 2025;3(6):599. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.94>(in Ukrainian).
9. Stefanchuk MM, red. Prokuratura v Ukraini [Prosecutor's Office in Ukraine] : navchalnyi posibnyk. Kyiv: Alerta, 2025: 526 p. (in Ukrainian).
10. Serhieieva DB. Sudovi ekspertyzy u kryminalnomu provadzhenni [Forensic expertise in criminal proceedings]: navch. posib. Kyiv: Alerta, 2025:262 p. ISBN 978-617-566-921-1 (in Ukrainian).
11. TertysnykaVM, red. Sudova ekspertolohiia [Judicial expertology]: pidruchnyk dlia pidhotovky zdobuvachiv osvitnoho stupenia «mahistr» za spetsialnistiu 081 «Pravo» ta 292 "Pravookhoronna diialnist". Kharkiv: Pravo, 2021:208 p. (in Ukrainian).

12. Tertyshnyk V, Batrachenko T, Yurchyshyn V, Sachko O, Yurchyshyn P. Doktrynalno-pravovi aspekty sudovomedychnoi ekspertyzy [Doctrinal and legal aspects of forensic medical expertise]. Sudovo-medychna ekspertyza. 2025;2: 150-58. doi: <https://doi.org/10.24061/2707-8728.2.2025.13>. (in Ukrainian).
13. Tertyshnyk M. Funktsii ta harantii diialnosti prokurora i slidchoho v umovakh pravnychoi demokratii ta v zmahalnomu kryminalnomu protsesi [Functions and guarantees of the activities of the prosecutor and the investigator in the conditions of legal democracy and in local criminal proceedings]. Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii. 2025;1:159-165. doi <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2025-1-25>. (in Ukrainian).
14. Khablo OYu, Stepanova, HM, Rymarchuk OV, Strelchenko, OH, Nykonenko MYa, Shkliarenko AM. Yevropeïski standarty harantii prav liudyny pry pryznachenni ta provedenni sudovo-medychnoi ekspertyzy u kryminalnomu protsesi [European standards of human rights guarantees in the appointment and conduct of forensic medical examinations in criminal proceedings]. Klinichna ta profilaktychna medytsyna. 2025;(2):122-131. URL: <https://doi.org/10.31612/2616-4868.2.2025.15> (in Ukrainian).
15. Yurchyshyn VM. Mistse i rol prokurora u dosudovomu rozsliduvanni ta yikh vidobrazhennia v teorii, zakonodavstvi i praktytsi [The role and place of the prosecutor in criminal investigations and their representation in theory, legislation and practice]: monohrafiia. Chernivtsi: Rodovid, 2013. 307 p. (in Ukrainian).

Відомості про авторів:

Тертишник Володимир Митрофанович – доктор юридичних наук, професор, академік Академії політико-правових наук України, професор Університету митної справи та фінансів України. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2993-0450>

Батраченко Тетяна Сергіївна – кандидат юридичних наук, доцент, завідувача кафедрою правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів України. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3985-0681>

Юрчишин Василь Миколайович – д.ю.н., професор, Почесний працівник прокуратури України, Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, email: vas.yurchyshyn@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0238-678>

Сачко Олександр Вікторович – доктор юридичних наук, академік Академії політико-правових наук України, професор ДНУ ім. Олеся Гончара. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7581-2837>

Юрчишин Павло Васильович – аспірант Київського університету права НАН України. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4327-5597>

Information about authors:

Volodymyr Tertyshnyk – doctor of Law, Professor, Academician of the Academy of Political and Legal Sciences of Ukraine, Professor of the University of Customs and Finance of Ukraine. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2993-0450>

Tetiana Batrachenko – Ph.D. in Law, Associate Professor of the Department of Law Enforcement and Criminal and Legal disciplines of the University of Customs and Finance. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3985-0681>

Vasyl Yurchyshyn – doctor of Law, Professor, Honorary Worker of the Prosecutor's Office of Ukraine, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, email: vas.yurchyshyn@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0238-678X>

Oleksandr Sachko – doctor of Law, Academician of the Academy of Political and Legal Sciences of Ukraine, Professor of DNU Oles Honchar. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7581-2837>

Pavlo Yurchyshyn – PhD student Kyiv University of Law: National Academy of Sciences of Ukraine. ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4327-5597>

Надійшло до редакції 29.01.2026 р.

Прорецензовано 17.02.2026 р.

Прийнято до друку 20.04.2026 р.